

על צרכי ההשתלמות של המשתתפים. לעתים גם לא היה קשר בין נושא ההשתלמות ומקצועותיהם של המשתלמים.

אין לשלול את האפשרות שתוצאה חיובית מהשתלמות תושג גם אם לא תהיה חפיפה מלאה בינה לבין תחום עבודתו של המשתתף; אולם כדי למנוע שימוש לרעה בהכנסה, הפטורה ממס, רק בזכות היותה מיועדת להשתלמות יש צורך, שייקבע תחום לגבי נסיעות, שבהן לא מדובר בעליל בהשתלמות.

תכנית הפיתוח של מפעלים שייצורם מתבסס על תזקיית נפט

צרכי המשק לדלקים ולחומרי זיגה לתעשיות הכימיות והפטרוכימיות מסופקים על ידי חברת בתי זיקוק לנפט בע"מ (להלן בוז"ן), שהיא בעלת שני בתי זיקוק: בית הזיקוק בחיפה, שהוקם ב-1939, שופץ והורחב במשך השנים, תוך הוספת מתקנים לשיפור המוצר; כיום הוא מסוגל לזקק עד שישה מליון טון דלק גולמי בשנה, בהתאם לסוג הדלקים; ובית הזיקוק באשדוד, שהקמתו גסתיימה ב-1973, והמסוגל לזקק עד ארבעה מליון טון דלק גולמי לשנה, בהתאם לסוג הדלקים. על פי חישובי החברה מסוף שנות ה-60 היה מיועד הפוטנציאל של שני בתי הזיקוק, לספק את הדרישות המקומיות עד 1977, תוך ניצול 80% מכושר תפוקתם של המתקנים.

בתחזיות צריכה, שערכה בוז"ן ב-1972, הונח קצב גידול בצריכה הארצית של דלקים קלים במשך 10 השנים הקרובות, בשיעור של 12%—13% לשנה בשלוש השנים הראשונות, ו-10%—11% לאחר מכן; הגידול בצריכת המזוט נחזה ל-9% לשנה בקירוב. המסקנה מתחזיות אלה הייתה, שיש צורך בהפעלת כושר זיקוק נוסף עוד ב-1976. זאת ועוד, לאחר בחינת צורכי המשק לעתיד הוברר, שהרכב הצריכה ישתנה בכיוון של דרישה מוגברת לתזקיית הקלים על חשבון התזקיית הכבדים. על דרישות אלה ניתן יהיה לענות על ידי עיבוד נוסף של מזוט. שיקולים נוספים, שעמדו בפני המתכננים, היו פיתוח תעשייה פטרוכימית בארץ והצורך לספק לה חומרי זיגה, תוך ניצול פוטנציאל הידע הקיים, ובדרך זו להגביר את כושר תחורותה.

לאור מסקנות אלה ערכה בוז"ן ב-1972 תכנית אב לתקופה 1973—1980 לפיתוח מערכות הזיקוק שלה ולפיתוח התעשיות הכימיות והפטרוכימיות, המשתמשות בחומר הזיגה המתקבל מבוז"ן לצורכי הייצור שלהם. תכנית זו מתייחסת בחלקה להרחבות ותוספות של מתקנים במפעלים בבעלות מלאה של בוז"ן, בחלקה לתוכניות פיתוח של מפעלים בבעלותן של חברות הבת וחברות המסונפות של בוז"ן, וכן לחברות אחרות שבהן הבעלות היגה פרטית. ההשקעה במתקנים אלה נאמדה ב-326 מליון \$.

מחמת מורכבות התכנית והתלות ההדדית הרבה שבין המוצרים, מינו באוגוסט 1973 שר האוצר ושר המסחר והתעשייה והפיתוח, את המנהל הכללי של בוז"ן לתאם, בעזרת צוות מקצועי, את ביצוע התוכניות (להלן הפרוייקט).

תכנית זו נערכה קודם משבר הדלק העולמי, דבר שהצריך לאחר מכן בדיקות חוזרות, נוכח השינויים הניכרים שחלו, בין היתר, במחירים של הדלק הגולמי, של תזקייתם ושל המוצרים של התעשיות הכימיות והפטרוכימיות, המשתמשות בתזקיית דלק כחומר בסיסי. נוכח עובדות אלה וההאטה המהותית בגידול בצריכה למעשה (בעוד שהצריכה ב-1973

הייתה גדולה ב-13% מזו של השנה שקדמה לה, הייתה הצריכה ב-1974 גדולה רק ב-4% מזו של שנת 1973, וב-1975 לא הייתה כל הגדלה לעומת (1974), היה צורך לבחון מחדש את התכניות.

כתוצאה מבדיקות חוזרות שונות בחלק מהפרוייקט מתכונתן המקורית של כמה מהתכניות; בחלק מהן הואט קצב הביצוע וחלק נמצאות עדיין בבדיקות. השינויים בוצעו בעקבות בדיקות, שנעשו על ידי הצוות המתאם, שדיווח מדי פעם לוועדת השרים לענייני כלכלה על מצב הפרוייקט. ההשקעות בהתאם לשינויים הגיעו ל-360 מליון \$, במחירי יוני 1975.

להלן בעמוד הבא תרשים זרימה של מערך הייצור, כפי שנקבע בפרוייקט, והוא מתאר את התלות ההדדית שבין שלבי הייצור, כאשר חלק מהמתקנים יוקמו בארץ בראשונה והשאר נועדו להרחיב ייצור קיים. באחרונה, נבדקות תכניות אלה על ידי משרד האוצר, הנעזר לצורך זה במומחה, בו נהגת גם בז"ן להעזר בעת עריכת תכניות הפיתוח שלה.

להלן בעמוד 1155, נתונים מרוכזים על היקפם של אומדני ההשקעות בכל אחד ממתקני הפרוייקט.

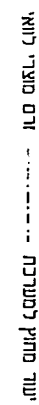
הרחבת כושר הזיקוק

1. התוכנית המקורית התבססה על הגדלת כושר הזיקוק בחיפה ב-3.5 מליון טון דלק גולמי בקירוב וכן הקמת מספר מתקנים לשיפור המוצר. בעקבות ההאטה בקצב הצריכה המקומית שונתה התכנית כך שהרחבת כושר הזיקוק נדחתה למועד מאוחר יותר; עד למועד שינוי התכנית השלימה בז"ן את התכנון המפורט של ההרחבה ואף רכשה חלק מהציוד הספציפי. משנחתו תכניות ההרחבה הקימה החברה סידורי איחסון ארעיים עבור ציוד זה. ההשקעה בתכנון וברכישת הציוד הגיעה ל-31.12.1975 ב-16.8 מליון \$.

2. כדי שדחיית ביצוע התוכנית להרחבת כושר הזיקוק לא תפגע ביכולת החברה לספק חומרי זינה לתעשיות הפטרוכימיות הקשורות בתכנית — אשר מצידן החלו בהשקעות לביצועה — וכדי למנוע את הצורך לייבא חומר זינה מחוץ לארץ, החליטה בז"ן לעבד חלק מהמוזוט לתזיקים קלים, במתקן לפיצוח קטליטי שיוקם.

ההחלטה על הקמת מתקן זה נתקבלה גם בשל כך, שהפעלתו הייתה אמורה לחסוך יבוא חומרי זינה, בעוד שהרחבת זיקוק לשם קבלתם כרוכה ביבוא ובזיקוק דלק גולמי; במקרה כזה, שאר התזיקים המופקים, שאינם דרושים לשוק המקומי, יצואם, בתנאי התחרות הבין-לאומית, הוכח — לפי חישובי בז"ן — כבלתי כדאי. בהקמת המתקן יש, לדברי בז"ן, גם יתרון נוסף בשל הגמישות שברכישת גלמים כבדים בעתיד, שהם זולים יותר. הקמת מתקן לפיצוח קטליטי, כולל מתקני העזר הגלויים, מתוכננת להשלמה עד 1979, בהשקעה כוללת של 36 מליון \$.

3. עם הקמת המתקן לפיצוח קטליטי, וכחלק מהרחבת התשתית של מערכות השירותים לתעשיות, הוחלט להקים מספר מערכות שירותי עזר, בהשקעה כוללת שנאמדה ב-13 מליון \$.

היקף המרוויקט

החברה המקימה	הבעלות	המתקן/המוצר	כושר הייצור השנתי		אומדן ההשקעות (1) במליוני \$	הערות בדבר הביצוע
			הקיים	התוספת המתוכננת		
בתי זיקוק לנפט בע"מ	76% הממשלה; 24% החברה לישראל בע"מ	הרחבת כושר הזיקוק מערכת שירותים פצוח קטליטי אתילן	עד 10 מליון טון גולמי	3.5 מליון טון גולמי	81 13 36 225	נרכש רק חלק מהציוד הספציפי; המשך הביצוע נדחה.
מפעלים פטרוכימיים בישראל בע"מ	50% בתי זיקוק לנפט בע"מ 50% משקיעים מחור"ל	פוליאתילן	24,000 טון (2)	200,000 טון	95	
חברה א'	66% מפעלים פטרוכימיים בישראל בע"מ 34% משקיע מחור"ל	סטירן פוליסטירן	34,000 טון	55,000 טון	30	ביצוע תוכנית הוקפא ביצוע תוכנית הוקפא
חיפה כימיקלים בע"מ	100% בתי זיקוק לנפט בע"מ	חנקת אשלגן חומצה זרחתית (כולל ייצור ס.ט.פ.פ.)	110,000 טון	110,000 טון	38	
כימיקלים ופוספטים בע"מ	100% הממשלה (באמצעות כימיקלים לישראל בע"מ)	אמוניה	100,000 טון	200,000 טון	—	ביצוע תוכנית הוקפא
חברה בייסוד	74% משקיעים פרטיים 26% בתי זיקוק לנפט בע"מ	אורומטים	—	180,000 טון	22	
חברה ב'	100% משקיעים פרטיים	פי.וי.סי.	30,000	50,000 טון	45	
שמנים בסיסיים חיפה בע"מ	50% בתי זיקוק לנפט בע"מ 50% חברות שיווק הדלק	שמנים בסיסיים	30,000	90,000 טון	—	ביצוע תוכנית הוקפא
(1) במחירי יוני 1975. (2) בבעלות מפעלים פטרוכימיים בישראל בע"מ.						
ס"ה						360

אתילן ופוליאתילן

1. ייצור האתילן מושתת על חומרי זינה המופקים במתקני זיקוק הנפט. האתילן משמש חומר בסיסי למגוון רחב של מוצרים בתחום התעשייה הפטרוכימית, מהם מוצרים כמו פ.ו.י.סי. ופוליאתילן, המשמשים יסוד חשוב בתעשיית המוצרים הפלסטיים וכן מוצרי ביניים, כמו פחמימנים, המשמשים לייצור אמוניה וחומרים ארומטיים.

בארץ קיים מתקן לייצור אתילן, שהוקם בשנת 1964 והורחב במשך השנים, כך שכושר ייצורו הגיע ל-24,000 טון בשנה. מתקן זה נמצא בבעלותה המלאה של חברת מפעלים פטרוכימיים בישראל בע"מ. 85% מתוצרתו הופנו למתקן לייצור פוליאתילן של אותה חברה; 12% בקירוב מהאתילן סופק לחברה ב', שהיא בבעלות מלאה של משקיעים פרטיים.

במסגרת הפרוייקט הוחלט על הקמת מתקן חדש לייצור אתילן בעל כושר ייצור של 200 אלף טון בשנה — בשלב ראשון בכושר ייצור של 130 אלף טון*. בתהליך ייצור זה יוצרו פחמימנים, שיפנו למתקן לייצור חומרים ארומטיים ולמתקן לייצור אמוניה. חומרי לוואי נוספים הנוצרים בתהליך זה יוחזרו למעגל הזיקוק עד אשר יוקמו מתקנים נוספים, שינצלו חומרים אלה. השלב הראשון של הקמת המתקן יסתיים, לפי המתוכנן, בסוף 1977 בהשקעה של 95 מליון \$.

כיוון שמתקן זה הוא עיקרי במערכת הייצור — תפוקתו תשמש חומר מוצא למוצרים שונים — החליטה בז"ן שהמתקן יהיה בבעלותה המלאה.

2. הפוליאתילן מיוצר בארץ במתקן בעל כושר ייצור של 34,000 טון בשנה; המתקן המוקם במסגרת הפרוייקט יהיה בעל כושר ייצור של 56,000 טון בשנה. שני המתקנים הם בבעלות חברת מפעלים פטרוכימיים בישראל בע"מ. הקמת המתקן החדש תסתיים, לפי המתוכנן, בסוף 1977 בהשקעה של 30 מליון \$.

חומרים ארומטיים

1. החומרים הארומטיים — בנזן, טולואן וכסילן — מהווים מוצרי ביניים במערך הייצור הפטרוכימי, והם בעלי חשיבות מרובה בייצור מוצרים בתעשיית הפלסטיקה. עד להקמת המתקן הם לא יוצרו בארץ. הקמת המתקן בכושר ייצור של 180,000 טון בשנה תסתיים, לפי המתוכנן, ב-1978 בהשקעה של 22 מליון \$.

המתקן לייצור חומרים ארומטיים מוקם על ידי חברה בבעלות משותפת של בז"ן (26%) וקבוצת משקיעים פרטיים (74%).

2. על פי התוכנית המקורית מ-1972 היו חומרים אלה מיועדים בעיקר לייצור סטירן; עד להקמתו של מתקן לייצור סטירן ושל המתקנים האחרים הצורכים חומרים ארומטיים, מיועדת תפוקת מתקן זה לייצוא. לעומת זאת הסטירן, המיועד לייצור פוליסטירן, ימשיך להיות מיובא מחוץ לארץ, עד שיוקם כאמור המפעל לייצור סטירן.

3. המתקן הקיים לייצור פוליסטירן, בכושר ייצור של 16,000 טון בשנה, הוא בבעלות חברה, ששני שלישים ממניותיה בידי מפעלים פטרוכימיים בישראל בע"מ ושליש בידי חברה כימית מחוץ לארץ. כושר ייצורו של מתקן נוסף לייצור פוליסטירן, שנכלל בתוכנית מ-1972, היה 27,000 טון בשנה. התוכנית להקמת המתקן הנוסף הוקפאה.

* תוצרת המתקן החדש מיועדת בית היתר לספק חומר זינה למתקנים חדשים לייצור פוליאתילן ולייצור פ.ו.י.סי. שאף הם מוקמים במסגרת הפרוייקט.

אמוניה

1. האמוניה היא חומר בסיסי לייצור חומצה חנקתית, דשנים חנקתיים וכימיקלים תעשייתיים; כ- $\frac{1}{3}$ מהייצור הנוכחי של האמוניה מופנה לייצור חנקת אשלגן, במפעל שבבעלות חברת חיפה כימיקלים בע"מ, והיתר משמש לייצור דשנים חנקתיים על ידי כימיקלים ופוספטים בע"מ. המתקן הקיים בארץ לייצור אמוניה הינו בכושר ייצור של 100,000 טון בשנה, והוא בבעלות חברת כימיקלים ופוספטים בע"מ.

נוכח הגברת הדרישה לדשנים חנקתיים בארץ והתכנית להכפלת כושר הייצור של חנקת אשלגן על ידי חברת חיפה כימיקלים בע"מ, תוכנן ב-1972 להקים מתקן נוסף לייצור אמוניה, בעל כושר ייצור של 100,000 טון בשנה. כיוון שלהקמת מתקנים גדולים יש יתרונות כלכליים, החליטה חברת כימיקלים לישראל בע"מ, בדצמבר 1975, שהמתקן הנוסף יהיה בעל כושר ייצור של 200,000 טון בשנה, בהשקעה של 100 מליון \$. הקמתו של מתקן זה תושלם לפי התוכנית רק בסוף 1980, וחברת חיפה כימיקלים בע"מ מקימה משום כך מסוף, שיאפשר לה לייבא אמוניה בכמויות שיידרשו לה למתקן המורחב לייצור חנקת אשלגן.

2. חנקת אשלגן הוא דשן חקלאי, שמרבית ייצורו מופנה לייצוא. המתקן הקיים, בעל כושר ייצור של 110,000 טון בשנה, הוקם ב-1969 על ידי חברת חיפה כימיקלים בע"מ. ההשקעה בהקמת המתקן הנוסף — שיהיה גם הוא בעל כושר ייצור של 110,000 טון בשנה — נאמדה ב-30 מליון \$. השקעה זו כוללת גם הגדלת כושר הייצור של המתקן לחומצה זרחתית.

3. כדי להקל על שיווק החומצה הזרחתית המיוצרת במפעל, נשקלת אפשרות להקמת מתקן לייצור ס.ט.פ.פ. — חומר המשמש את תעשיות הדטרגנטים — בהשקעה כוללת של 8 מליון \$.

שמונים בסיסיים

המתקן הקיים לייצור שמונים בסיסיים הוא בעל כושר ייצור של 30,000 טון בשנה. תחילה תוכנן להרחיב את ייצור השמונים ב-90,000 טון בשנה, בהשקעה שנאמדה ב-50 מליון \$. ביצוע התוכנית הוקפא.

מקורות המימון

להלן פירוט מקורות המימון להקמת המתקנים שבמסגרת הפרויקט, במליוני \$:

מקורות מימון	ס"ה	מפעל מוכר (1)		מפעל מאושר (2)	
		הסכום	ב-%	הסכום	ב-%
הון הבעלים	108	39	30	69	30
מענק ממשלתי	34	—	—	34	15
הלואות פיתוח	134	53	45	76	33
הלואות אחרות	84	33	25	51	22
ס"ה	360	130	100	230	100

(1) הרחבת כושר היוקק; מרכז השירותים; מתקן פיצוח קטליטי.

(2) אתילן; פוליאתילן; ארומטים; חנקת אשלגן; פ.י.ר.סי.

להלן טבלה המראה את התחלקות הון הבעלים בין הממשלה לבין משקיעים אחרים (במליוני \$):

החברה	סך הון הבעלים	הממשלה	אחרים
בתי ויקוק לגפט בע"מ	67.5	51.3	16.2
מפעלים פטרוכימיים בישראל בע"מ	9.0	3.6	5.4
חיפה כימיקלים בע"מ	11.5	8.7	2.8
החברה ביסוד	6.5	1.3	5.2
חברה ב'	13.5	—	13.5
סה"כ	108.0	64.9	43.1

קביעת מחירי חומרי הזינה

חומרי הזינה מבז"ן ישמשו את התעשיות הכימיות והפטרוכימיות. שחלק מייצורן מיועד להחלפת יבוא וחלק מיועד לייצוא; התעשייה הפטרוכימית הבסיסית תאפשר הקמת תעשיות המשך ותעשיות לוואי, המעלות את ערך חומריה ממוצר למוצר. בשל נימוקים אלה ועקב הכורח של תעשיות אלה לעמוד בתחרות עם תעשיות גדולות בעולם, הציע הצוות המתאם לקבוע מחירים מועדפים לחומרי הזינה, לרבות הנחות מיוחדות לחומרים המיועדים לייצור לשם ייצוא; בסוף 1975 אישרו שר האוצר ושר המסחר והתעשייה את המחירים.

הוחלט כי כבסיס לקביעת מחירי חומרי הזינה ישמש מחיר המזוט, בסך \$ 75 לטון, צמוד לשינויים במחיר הבין-לאומי של דלק גולמי, בתוספת חלקו של כל אחד מהמוצרים בהוצאות העיבוד הנוסף. עוד נקבע, שהמחירים לא יעלו בשום מקרה על אלה של דרום אירופה לתעשייה הפטרוכימית, בניכוי הוצאות הובלה — כפי שיאושרו על ידי מומחה בין-לאומי שנקבע לצורך זה; כן הוחלט שלחומרי הזינה, המיועדים לייצור לשם ייצוא ישיר או עקיף, תינתן הנחה בסך \$ 10 לטון. כל החישובים ייעשו בלירות ישראליות, לפי שער המטבע הרשמי, בלא היטל ומכס. הטבות מיוחדות אלה במחירי חומרי הזינה הן בנוסף להטבות שניתנו למימון הקמת המתקנים בצורה של מענקים והלוואות פיתוח.

תוכנית פיתוחה של התעשייה הכימית והפטרוכימית בישראל, גובשה על רקע הגיאות הכלכלית של תחילת שנות ה-70. התוכנית, הוצגה בפני ועדת השרים לענייני כלכלה, אולם מבלי שנרשמה החלטה של הוועדה לביצועה. המנהל הכללי של בז"ן, שכיהן כמתאם התכנית, מסר מדי פעם בפעם לוועדה מידע כללי על שלבי הביצוע.

בשל השינויים הדרסטיים שחלו בסוף 1973 במחירי הדלק ובאספקתו, על השלכותיהם, ערך הצוות המתאם ב-1974 תוכנית מתוקנת, כך שהיקף ההשקעות בה יגיע ל-360 מליון \$, במחירי 1975, תוך הארכת תקופת הביצוע; השלמתם של יתר חלקי התוכנית המקורית הוקפאה. גם הפרוייקט המתוקן הוצג בפני הוועדה, אולם מבלי שנרשמו פרטי ההצגה והחלטה כלשהי של הוועדה לגביו. הפרוייקט נמצא כיום בתהליך ביצוע, והמפעלים מקימים את המתקנים על פיו.

במשך השנים הובאו למרכז ההשקעות כל חלק מחלקי הפרויקט שעמד להתבצע באותו מועד, והוא קיבל את אישורו. על רקע האטת קצב הפעילות הכלכלית, החל ביוני 1975 צוות במשרד האוצר, בעזרת מומחה, לבדוק את התוכנית מבחינת כדאיותה למשק. עד למועד סיום הביקורת לא סיים הצוות את עבודתו.

ארגון מפעלי הפיתוח במסגרת חברת גג

ייסוד חברת כימיקלים לישראל בע"מ

בשנת 1967 החליטה הממשלה על איחוד התעשיות הכימיות בישראל והקמת חברה חדשה שתאחד בתוכה את התעשיות הכימיות, הפטרוכימיות ובתי הזיקוק, ושאליה יועברו מניות הממשלה בחברות הנוגעות בדבר. ב-1.1.1968 התאגדה חברה ציבורית בשם כימיקלים לישראל בע"מ (להלן — כי"ל) בהון מניות רשום של 250 מליון ל"י, במטרה לרכוש ולהחזיק במניות מדינת ישראל וכן בזכויות אחרות של המדינה בחברות: מפעלי ים המלח בע"מ; כימיקלים ופוספטים בע"מ*; ערד, תעשיות כימיות בע"מ; בתי זיקוק חיפה בע"מ; חיפה כימיקלים בע"מ; מפעלים פטרוכימיים בישראל בע"מ; וכן בחברות אחרות המפעילות מפעלים כימיים בישראל או שפעולתן קשורה במפעלים אלה. מהקמתה הייתה כי"ל בשליטתה המלאה של מדינת ישראל.

החברה אמורה הייתה לפעול במסגרת שתי חטיבות ניהוליות: האחת בתחום הכימייה האנאורגנית, שתקיף את מפעלי ים המלח, כימיקלים ופוספטים והחברות המסונפות להן, והאחרת בתחום הכימייה האורגנית, שתקיף את בתי הזיקוק ואת המפעלים הפטרו-כימיים. תכניות הפעולה של החברה ושל חטיבותיה לא יצאו לפועל בחלקן הגדול, והממשלה גם לא העבירה את מניות החברות שהיו ברשותה לידי כי"ל; בשנת 1970 חדלה כי"ל למעשה לפעול.

בינואר 1971 החליטה ועדת השרים לענייני כלכלה לשנות את ייעודה של כי"ל כך, שהיא תטפל רק באותן חברות, ששר הפיתוח ממונה עליהן, דהיינו בחברות הפועלות בתחום הכימייה האנאורגנית. שר הפיתוח יהיה ממונה על כי"ל, הוא שימנה את החברים במוסדות המנהלים שלה, ויקבע מה הן החברות, שיהיו בטיפול של כי"ל.

הרקע להקמת כי"ל ופעולותיה בשנים 1968—1970 נסקרו בפרק "התכנית לאיחוד התעשייה הכימית" בדו"ח שנתי 21 של מבקר המדינה (עמ' 479).

הפעלתה מחדש של כי"ל

בעקבות ההחלטה של ועדת השרים מינואר 1971 החלה כי"ל להתארגן מחדש ולטפל בענייני החברות שנכללו בחטיבת המפעלים בתחום הכימייה האנאורגנית. בנוסף למפעלים הממשלתיים שנועדו להיכלל במסגרת של כי"ל, טיפלה כי"ל מאז 1969 בהקמת מפעל לייצור תחמוצת מגנזיום (פריקלאס) מתמיסות ים המלח, בשותפות עם משקיעים מאירופה. לצורך זה נוסדה ב-1969 חברה בשם פריקלאס ים המלח בע"מ, בה השתתפה כי"ל ב-50% מהון המניות.

* שאז כללה את חברת פוספטים בנגב בע"מ.

באמצע 1971, רכשה כ"ל, על דעת הממשלה, את מחצית מניותיה של ערד תעשיות כימיות בע"מ (להלן — חברת ערד) מחברה זרה, אשר פרשה מחברת ערד באותו זמן, שבו החלה הרצתו של המפעל. המחצית השנייה של המניות הייתה בידי המדינה. בעניין הקמתה של חברת ערד והרקע לרכישת המניות, ראה דו"ח על הביקורת בחברת ערד תעשיות כימיות בע"מ, דו"חות על הביקורת באיגודים, תשל"ב—1972.

ב־1971 העביר משרד הפיתוח לטיפולו של כ"ל את עיקר פעולות המועצה לפיתוח דשנים וכימיקלים; פעולות אלה היו בתחום המחקר ובחקר שווקים עבור חברי המועצה, עליה נמנו משרד הפיתוח וחברות ממשלתיות שעסקו בייצור דשנים. עובדי המועצה, שעברו לכ"ל, המשיכו בפעולתם במסגרת היחידה לפיתוח מסחרי בכ"ל*.

בשנים 1972—1973 עסקה כ"ל בנושאי מחקר ופיתוח בחברות שבטיפולו, בבעיות המיוחדות בהן נתקלה חברת ערד, וכן בהתארגנותה היא. בדירקטוריון כ"ל נתגבשה הדרישה מהממשלה להעביר לכ"ל את מניות המדינה בחברות שבטיפולו, בשלב ראשון כחסדר נאמנות.

בסוף שנת 1973 החליט שר הפיתוח להעביר לניהולה של כ"ל גם את מפעלי תובלה בע"מ, חברת חרסית וחול זך בנגב בע"מ ותמ"י (אימי) מכון למחקר ולפיתוח (להלן — תמ"י). בחודש מארס 1974 החליט שר המסחר והתעשייה, שאליו הועברו סמכויות שר הפיתוח, לצרף לחברות בניהולה של כ"ל גם את מכרות נחושת תמנע בע"מ.

באוגוסט 1974 הוגדל מספר החברים בדירקטוריון של כ"ל מ־12 ל־15, וליושב ראש נתמנה מי שכיהן כשר הפיתוח בממשלה הקודמת. במארס 1975 הוגדל מספר חברי הדירקטוריון ל־16, והוא כולל אנשי מדע ואנשי מינהל בכירים בסקטור הממשלתי, הציבורי והפרטי.

העברת המניות של חברות הפיתוח לכ"ל

במארס 1974 מינו שר האוצר ושר הפיתוח ועדה שהייתה מורכבת מעובדים בכירים במשרדי האוצר, המסחר והתעשייה והפיתוח ובכ"ל, ובראשה מנהל רשות החברות הממשלתיות. בכתב המינוי הוטל על הוועדה להכין הצעה בקשר למניות חברות הפיתוח ובעיית העברתן לכ"ל; הוועדה נדרשה גם "להציע פיתרון מיוחד לבעיות הפיננסיות של חברת ערד תעשיות כימיות בע"מ".

הוועדה המליצה להעביר לכ"ל את המניות של מדינת ישראל וכן כל הזכויות האחרות של המדינה בחברות הבאות: מפעלי ים המלח בע"מ, חברת פוספטים בנגב בע"מ, כימיקלים ופוספטים בע"מ, מכרות נחושת תמנע בע"מ, חברת חרסית וחול זך בנגב בע"מ, מפעלי תובלה בע"מ, חברת ערד ותמ"י; תמורת ערך ההשקעה של הממשלה במניות של חברות אלה, ובתשלומים על חשבון מניות, תנפיק כ"ל מניות לממשלה באותו סכום. לגבי חברת ערד המליצה הוועדה שהמדינה תקל על המעמסה הכספית של החברה על ידי מתן ביטוח הצמדה בגין הלוואותיה הצמודות, למפרע ממועד קבלתן, תמורת פרמייה של 2%, ועל ידי דחיית מועדי הפירעון בשנה אחת. הוועדה ראתה בחיוב את כוונתה של כ"ל למוג את חברת ערד עם חברת פוספטים בנגב.

בעקבות הדו"ח של הוועדה הנ"ל, החליטה ועדת השרים לענייני כלכלה ב־4.12.1974 לאמץ את המלצות הוועדה בעניין העברת המניות של חברות הפיתוח לכ"ל, כפוף

* על פעולות המועצה ראה דו"ח שנתי 22, עמ' 545, ובעניין ההעברה גם דו"ח שנתי 24, עמ' 533.

לאישור ועדת הכספים של הכנסת; להגדיל את הון המניות הרשום של כ"ל מ-250 מליון ל"ל ל-750 מליון ל"ל, ותמורת העברת המניות של חברות הפיתוח להקצות לממשלה מניות כ"ל בערך השקעת הממשלה בחברות הפיתוח. עוד החליטה הוועדה שהממשלה תחתום על הסכם עם כ"ל, שיסדיר את מכלול היחסים שבינה לבין כ"ל ובין חברות הפיתוח. ההחלטה אושרה על ידי ועדת הכספים של הכנסת ב-24.12.1974.

ב-7.1.1975 נחתם הסכם בין ממשלת ישראל לבין כ"ל בעניין העברת המניות. בהסכם נקבע בין השאר שחברות בשליטתה המלאה של כ"ל יביאו לאישור של כ"ל כל החלטה בעניינים, שהעיקריים בהם: שינוי מטרות החברה, הגדלת הון המניות, שינוי בוכיות של מניות, ייעוד רווחים, ארגון מחדש, פירוק מרצון, הקמת חברה, רכישת מניות של חברות. תקנות ההתאגדות של החברות שבשליטתה המלאה של כ"ל יתוקנו לשם יצירת "מניית מינוי מנהל", שתוחזק בידי כ"ל, ותקנה לה את הזכות למנות חבר דירקטוריון בחברה; כל החלטה של הדירקטוריון או של האסיפה הכללית של החברה בעניינים האמורים לא תקבל תוקף, אם אותו חבר דירקטוריון או בא כוח המחזיק במניה הנ"ל לא יצרף את קולו בעד קבלתה.

כל החלטה בעניינים האמורים, הנוגעים לחברות שבשליטתה המלאה של כ"ל, לא תועלה בדירקטוריון של כ"ל לפני שניתנה הסכמתו של השר הממונה; התחייבות זו תכלול בתקנות ההתאגדות של כ"ל. הסכמת השר הממונה דרושה בהתאם להסכם גם לגבי כל החלטה בעניין ריכוז פונקציות בכ"ל ושינוי מסגרות של חברות בת; מינוי מנהלים כלליים ומינוי הדירקטוריון ויושב ראש הדירקטוריון בהן; מכירת מניות של כ"ל בחברות בת או שיעבודן וכן שינוי אחוזי הבעלות של כ"ל בחברה בת. כשר-ממונה נקבע שר המסחר והתעשייה.

כ"ל התחייבה בהסכם, כי מספר עובדי כ"ל בדירקטוריון של חברה בת לא יעלה על שליש מחברי הדירקטוריון. עוד התחייבה כ"ל כי חברות בת תמשכנה למלא אחר החלטות הממשלה והוראותיה בכל הקשור בדיווח כספי, תנאי עבודה, מינוי יועצים משפטיים ורואי חשבון, ביקורת פנימית וכד'.

ב-21.1.1975 מינוי החשב הכללי ומנהל רשות החברות הממשלתיות צוות לטיפול בביצוע של העברת מניות המדינה בחברות הפיתוח לבעלות כ"ל. צוות זה הגיש את המסקנות הבאות במאסר 1975: כתאריך קובע לביצוע העברת המניות נקבע 31.3.1974; השקעות הממשלה בחברות הפיתוח שמניותיהן מועברות, הועמדו על סך 465.8 מליון ל"ל; לגבי סכומים שהועברו לחברות הפיתוח לאחר 31.3.1974 נקבעו הסדרים כספיים מיוחדים.

במאסר 1975 הוקצו מניות כ"ל בסך 367.1 מליון ל"ל למדינה; היתרה בסך 98.7 מליון ל"ל נזקפה כהשלמת תשלום המדינה לגבי מניות בסך 100 מליון ל"ל, שהוקצו לה בעת ייסוד החברה, ושעל חשבונן נפרע אז סך 1.3 מליון ל"ל בלבד.

העברת המניות בחברות הפיתוח לידי כ"ל בוצעה במשך 1975. השינויים בתקנות ההתאגדות בהתאם למה שנקבע בהסכם בין הממשלה לבין כ"ל בוצעו בכ"ל עצמה ובחברות בת, להוציא מפעלי ים המלח בע"מ וכימיקלים ופוספטים בע"מ, חברות שבמניותיהן מחזיקים גם בעלי מניות פרטיים.

לפי נתונים שהגלתה כ"ל הגישה לדירקטוריון היו בידי בעלי מניות פרטיים כ-1.6 מליון ל"ל ערך נקוב מניות מפעלי ים המלח בע"מ* וכ-2 מליון ל"ל ערך נקוב מניות כימיקלים ופוספטים בע"מ. הדירקטוריון החליט ב-10.4.1975 להודיע להנהלת הבנקסה

* מרביתן עקב המרת אגרות חוב של החברה.

כי כ"ל תהיה מוכנה לרכוש מגיות במפעלי ים המלח, הנסחרות בבורסה, החל מדיום 11.4.1975 ועד 11.5.1975 וזאת בשער של 175.5, שהיה בתוקף ב-10.4.1975. בעקבות פניית הבורסה האריכה כ"ל את התקופה בה הייתה מוכנה לרכוש את המגיות בשער הנ"ל, למשך יוני 1975. החלטות דומות נתקבלו לגבי רכישת המגיות בכימיקלים ופוספטים בע"מ. בסך הכל רכשה כ"ל מגיות בשתי החברות בערך גקוב כולל של כ-1.3 מליון ל"י.

השינויים במבנה הארגוני של כ"ל

המטרה של העברת מגיות המדינה בחברות הפיתוח לידי כ"ל הייתה, לפי הסכם ההעברה מ-7.1.1975, שכי"ל תפעל כקונצרן למחצבים וכימיקלים, אשר במסגרתו ישולבו ויופעלו חברות הפיתוח, כדי להבטיח תיאום וריכוז של פעולות הפיתוח, המינהל, המחקר, השינוע, המימון והשיווק של החברות — לשם קידום וביסוס התעשייה הכימית בישראל.

כל אחת מהחברות נועדה להמשיך לפעול כחברה עצמאית, בעלת דירקטוריון משלה, וכי"ל נועדה להפעיל את השפעתה באמצעות הדירקטוריונים, שבמרביתם מכהן המנהל הכללי של כ"ל כיושב ראש, ושבהם שליש מבין החברים הינם עובדי כ"ל.

בישיבת הדירקטוריון של כ"ל ב-27.2.1975 הוגדרו תפקידיהם וסמכויותיהם של הדירקטוריונים בחברות בת ושל דירקטוריון כ"ל עצמו.

ביחס לדירקטוריונים של חברות בת נקבע בין השאר כי החלטותיהם בעניין מדיניות החברות, תקציביהן, תכניות הייצור, תכניות ההשקעה ודרכי מימון, חייבות לקבל אישור הדירקטוריון של כ"ל.

אשר לדירקטוריון של כ"ל נקבע כי הוא ימנה, על דעת שר המסחר והתעשייה, את חברי הדירקטוריונים של חברות בת, את יושבי הראש של דירקטוריונים אלה ואת המנהלים הכלליים של החברות, ויאשר את מינוי בעלי התפקידים הבכירים הכפופים ישירות למנהלים הכלליים.

במשך 1975 מינה הדירקטוריון של כ"ל את חברי הדירקטוריון בחברות בת, לאחר שהצעות הובאו לאישור שר המסחר והתעשייה; כשליש מהחברים בכל דירקטוריון הינם עובדי כ"ל; עוד מכהנים בכל דירקטוריון: מנכ"ל החברה, עובד משרד האוצר, עובד משרד המסחר והתעשייה (בחברת כימיקלים ופוספטים — במקום האחרון — עובד משרד החקלאות, ובמפעלי תובלה, בנוסף להם, גם עובד משרד התחבורה), אנשי מדע, עובדים בכירים בבנק ישראל ובמוסדות בנקאיים, מנהלי חברות ואנשי ציבור.

במאי 1975 כונסו חברי הדירקטוריונים של כ"ל ושל החברות בקונצרן, בהשתתפות שר המסחר והתעשייה, לשם דיון בקווי הייסוד למערך הארגוני של הקונצרן. סיכום הדיון אושר בישיבת הדירקטוריון של כ"ל ביום 24.7.1975. כהנחת יסוד נקבע כי מטרת כ"ל היא לפתח אוצרות טבע ותעשייה כימית בישראל בהתאם לצורכי המדינה. המערך הארגוני של כ"ל צריך להגיע לריכוז פונקציות, מבלי לסרב את הארגון ומבלי לפגוע במוטיבציה של הדרגים המינהליים בחברות בת. כ"ל תרכז בידה את התכנון הכולל, ההכוונה והתיאום, בעוד שהביצוע השוטף יהיה בידי חברות בת. כן תרכז כ"ל את הטיפול בפרוייקטים חדשים בתקופת המעבר עד להפיכתם ליחידות עצמאיות.

לגבי המערך הארגוני של כ"ל נקבע כי מנכ"ל כ"ל יכוון את פעולת החברות על ידי הכנת תוכנית אב, מתן הנחיות להכנת תוכניות ייצור, תקציבים שוטפים ותקציבי פיתוח;

הבאת התוכניות והתקציבים לאישור הדירקטוריון של כ"ל; הכוונת עודפי המזומנים, מתן הנחיות לשימוש במקורות המימון, והמלצות לייעוד רווחים; הפעלת הדירקטוריונים בחברות בת; קיום מגע שוטף עם המנהלים בחברות אלה; הפעלת מערכות בקרה ניהולית; והכשרה ופיתוח של כוח אדם בכיר לקונצרן.

עוד נקבע כי תוקם הנהלה מורחבת, שתכלול את חברי ההנהלה הפעילה של כ"ל (המנכ"ל וחבר עוזריו) ואת המנהלים הכלליים של חברות הבת; ההנהלה המורחבת תתאם את פעולת החברות בינן לבין עצמן ובינן לבין כ"ל; כן תסייע להכנת תכניות הפיתוח ותדון בכל נושא שיובא על ידי מנכ"ל כ"ל, או על ידי חברי ההנהלה המורחבת.

במסגרת כ"ל הוחלט להקים ועדות ייעוץ ולתיאום ולהחלפת מידע בתחומי פעילות משותפים של חברות הקונצרן; ועדות של מנהלי שיווק, של חשבים, של מנהלי מחקר, של מנהלים טכניים, של מנהלי כוח אדם, של מנהלי יחידות אספקה וקניות. כיושב ראש של כל ועדה ימשש חבר הנהלת כ"ל, האחראי לתחום הפעילות של הוועדה.

בנושא של ריכוז פונקציות נתקבלו ההחלטות הבאות:

בתחום השיווק תוקם חברה לייצוא דשנים מורכבים ותוספות מזון, אשר תייצא את המוצרים עבור החברות המייצרות, תמורת עמלה לכיסוי הוצאותיה. דשנים מורכבים ותוספות מזון לשוק המקומי ישווקו על ידי חברת כימיקלים ופוספטים, וכל שאר המוצרים ישווקו על ידי החברות המייצרות. ועדת מנהלי השיווק תעסוק בתיאום מערך השיווק. בתחום המחקר הוחלט שכ"ל אחראית למחקרים הקשורים בתוכנית הפיתוח הרב שנתית של הקונצרן. למטרה זו יופעלו תמ"י, מעבדות המחקר בחברות בת, ומוסדות מחקר אחרים. על מנהל המחקר של כ"ל להציע תכניות רב שנתיות ותכנית שנתית, הכוללת גם את תכנית המחקר של תמ"י. חברות בת אחראיות למחקרים בתחומים התפעוליים שלהן.

בתחום הכספים הוחלט כי תיאום הטיפול בעודפי המזומנים ובקבלת הלוואות על ידי החברות ייעשה במסגרת דיונים משותפים של מנהל הכספים של כ"ל וחשבי החברות, על בסיס תחזיות ותזרימי מזומנים בפועל.

בתחום של ניהול פרויקטים הוחלט להקים יחידה מקצועית מרכזית לתיאום ולפיקוח, שתטפל בתכנון ובהקמת פרויקטים גדולים בכ"ל ובחברות בת.

לגבי שינוע, ספנות, ביטוח ורכישות משותפות, הוחלט לבדוק דרכים יעילות לריכוז הנושאים.

כ"ל החלה בהפעלת הפונקציות המרכזיות בראשית 1975: מונה מבקר ראשי לקונצרן, שתפקידו לתאם את פעולות הביקורת הפנימית בחברות; ההנהלה המורחבת החלה להתכנס וכן הופעלו ועדות מורכבות מחברי הדירקטוריון של כ"ל ומעובדים בכירים שלה, לשם טיפול בנושאי המחקר, ההשקעות, כוח אדם, מאזן ותקציב; נבחרה ועדת מינויים לדירקטוריונים בחברות בת.

בנוסף לאלה הופעלו הוועדות ייעוץ ולתיאום, ובהן בעלי התפקידים המרכזיים בכל תחום ותחום בחברות הקונצרן. על ועדה מיוחדת הוטל לעסוק בקביעת מחירי חומרים ושירותים בעסקאות שבין חברות הקונצרן.

הנהלת כ"ל הוציאה גהלים לחברות הקונצרן בדבר דיווח תקופתי על תחזית זרימה ומצב המזומנים, ובדבר הכנת תקציבים.

מספר העובדים המועסקים ישירות על ידי כ"ל גדל מ-42 ב-31.3.1973 ל-72 בסוף 1975. כ"ל מימנה את פעולותיה השוטפות על ידי גביית דמי ניהול מהחברות שבניהולה,

בשיעור שנקבע מדי שנה ממחזור המכירות. על פי הדו"חות הכספיים של כ"ל היא גבתה דמי ניהול בסך כולל של 2.7 מליון ל"י ב-1971/72, 2.5 מליון ל"י ב-1972/73. 3 מליון ל"י ב-1973/74. ועל פי דו"ח בלתי מבוקר — 3.7 מליון ל"י ב-1974/75.

בעמ' 1165 מובא תרשים של החברות העיקריות בקונצרן של כ"ל, ובעמ' 1167 נתונים תמציתיים לגבי החברות.

התפתחויות משמעותיות בחברות הקונצרן

מכרות נחושת תמונע בע"מ

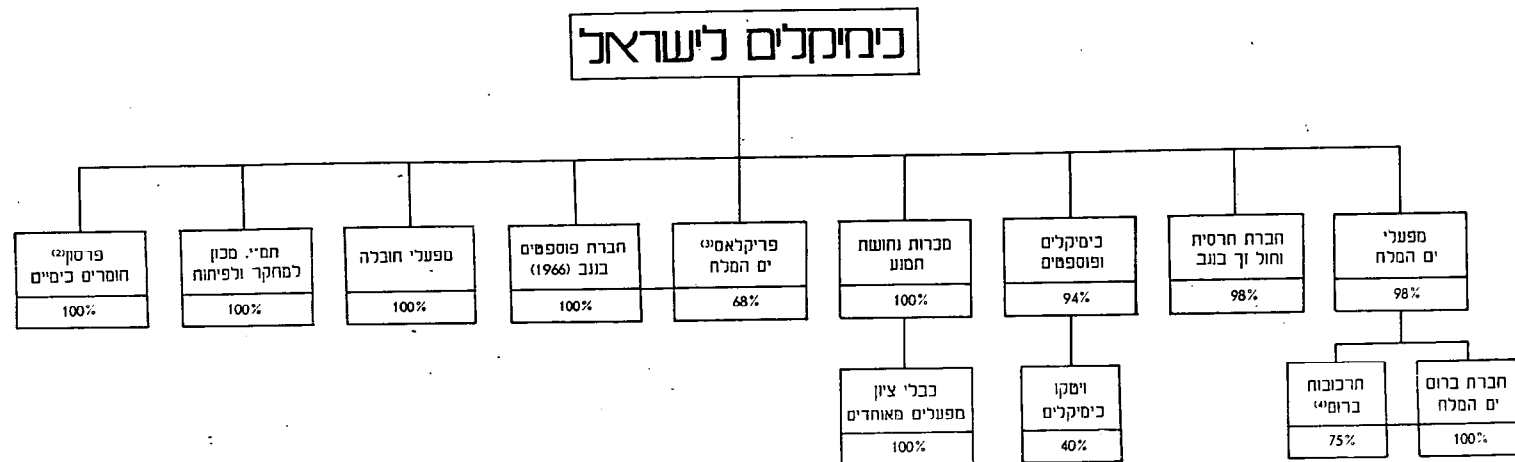
לגבי חברה זו החליטה ועדת השרים לענייני כלכלה ב-1.1976 להפסיק לאלתר את הייצור; ביצוע ההחלטה עוכב במגמה לחפש פתרונות לבעיות התעסוקה שיתעוררו באילת עם סגירת המכרות.

רווחיות המפעל בתמונע הייתה נתונה לתנודות בעיקר עקב השינויים במחירי הנחושת בבורסת המתכות בלונדון. לפיהם מוכר המפעל את תוצרתו; בשנים 1968—1972 נעו המחירים בעיקר בתחום של £ 400—£ 700 לטון נחושת; החברה פעלה תוך השגת רווחים בשנים 1968/69 ו-1969/70; הרווחיות הצטמצמה מאוד. ב-1970/71, וב-1971/72 נוצר הפסד; ב-1972/73 שוב השיגה החברה רווחים צנועים. כתוצאה מעלייה תלולה במחירי הנחושת, שהגיעו בחודשים הראשונים של 1974 עד למעלה מ-£ 1,200 לטון, השיגה החברה ב-1973/74 רווח הפעלה של כ-12.6 מליון ל"י, על אף הצמצום בתפוקה עקב המלחמה בארץ. אולם הירידה החדה במחירי הנחושת שבאה לאחר מכן, ב-1974/75, הביאה להפסדי הפעלה של כ-51 מליון ל"י באותה שנה. ברמת מחירים של £ 500—£ 600 לטון נחושת, כפי שקיימת מאז סוף 1974, לא ניתן היה לגשר בין ההכנסות לבין עלויות הייצור, אשר עלו מ-£ 7,400 ל"י לטון נחושת ב-1973/74 ל-£ 14,000 ל"י בקירוב ב-1974/75; לפי שער אפקטיבי של 18 ל"י ללירה שטרלינג, הגיעה העלות בשער המפעל באותה שנה ל-£ 778, ויחד עם הוצאות ההובלה והעיבוד הסופי בחוץ לארץ, התקרבה לכדי £ 870 לטון נחושת. במשך 1975 נמשכה מגמת הגידול בעלויות הייצור.

בתחילת 1975 אמדה החברה את הגרעון באמצעים כספיים, שיווצר מפעולותיה בשנים 1974/75—1975/76, ב-63 מליון ל"י, והודיעה לממשלה כי לא תוכל להמשיך ולפעול בנסיבות אלה. ועדת השרים לענייני כלכלה דנה בבעיות הכספיות של החברה באפריל 1975 ואישרה את המשך הפעלת המכרות, תוך צימצום פעילות החברה, עם מצבת עובדים של 700 איש (לעומת כ-900 עובדים בסוף 1974) ותוך שינוי מערכת השכר הנהוגה בתמונע. הוועדה החליטה להעמיד לרשות החברה אמצעים כספיים לכיסוי הגרעון בשנים 1974/75—1975/76; צוות שמונה לצורך עניין זה על ידי שר האוצר ושר המסחר והתעשייה, הציע בסוף אפריל 1975 מתן מימון בהיקף של 63 מליון ל"י, חלק בהלוואה בנקאית, חלק בהלוואה תקציבית עומדת באמצעות כ"ל, וחלק כמענק. הצמצומים בכוח אדם וכן ההמלצות בעניין המימון בוצעו, אולם נוכח היעדר הצדקה כלכלית להמשך הפעלת המכרות, ביקשה הנהלת כ"ל בסוף 1975 להעלות את שאלת המשך הייצור שוב בוועדת השרים, שהחליטה כאמור על סגירת המפעל.

להתהוות המצב, אליו נקלעה החברה, תרמו העלויות מרחיקות הלכת במחירי התשומות, ובכללן העלייה בהוצאות השכר, שהיוו כמחצית מעלויות הייצור; הוצאות השכר עלו מ-37 מליון ל"י ב-1973/74 לכדי 59 מליון ל"י ב-1974/75, אף כי בסוף אותה שנה החל צמצום במצבת העובדים.

**תרשים של החברות העיקריות בקונצרן כימיקלים לישראל בע"מ (1)
ושיעורי ההשתתפות בהון המניות ב-31.3.1975**

- (1) התרשים כולל חברות פעילות, רשומות בישראל בלבד. בידי חברת ברום ים המלח, מפעלי ים המלח וחברת פוספטים בנגב (1966) מניות בחברות בחו"ל הפועלות בעיקר בתחום השיחק.
- (2) חב' פרסוק, חומרים כימיים, הופעלה בשנים 1973—1975 בהפצת מוצרי לואי שונים של הקונצרן ; בסוף 1975 הוחלט להפסיק את פעילותה.
- (3) 51% מהון המניות של חב' פריקלאס ים המלח מוחזק בידי כי"ל ו-17% בידי חברת פוספטים בנגב (1966).
- (4) 50% מהון המניות של חב' תרכובות ברום מוחזק בידי חברת ברום ים המלח ו-25% בידי מפעלי ים המלח.

על מצבה הכספית של החברה הכבידו גם ההשקעות בפיתוח המכרות, שהיו דרושות על מנת להבטיח רציפות באספקת עפרה למתקני הייצור. בשנים 1968—1974 כוונו כ-40 מליון ל"י, שהיוו חלק ניכר מכלל ההיקף הכספי של ההשקעות במפעל, לפיתוח מכרה תת-קרקעי שני. בביצועו של פרויקט גדול זה נתקלה החברה בשורה ארוכה של מכשולים; התקלות ושינויי התכנון שהתחייבו מהן, יחד עם השינויים בשער החליפין תוך כדי ביצוע הפרוייקט, הגדילו את סכום ההשקעות בהרבה מעבר לתקציב המקורי.

במסגרת ביקורת, שמשרד מבקר המדינה ערך במפעל בשנים האחרונות, נבדקו, בין השאר, פיתוח המכרה תת-קרקעי השני, סדרי מכירה של צמנט-נחושת*, רכישות, ניהול מלאי וכן ניהול כוח אדם, תנאי שכר וסדרי בטיחות בעבודה.

חברת פוספטים בנגב (1966) בע"מ

חברה זו נוצרה כתוצאה ממיזוג של ערד תעשיות כימיות בע"מ, עם חברת פוספטים בנגב בע"מ; המגמה למזג את שתי החברות מצאה ביטוי עוד בדו"ח הוועדה שהמליצה להעביר את מניות חברות הפיתוח לכי"ל.

בראשית 1975 נתקבלו החלטות בדבר המיזוג בדירקטוריונים של שתי החברות ובדירקטוריון של כי"ל; על יסוד אישור המיזוג בבית המשפט בספטמבר 1975, ולאחר שנתקבל אישור ועדת המיזוג, לפי הוראות חוק עידוד התעשייה (מסים), תשכ"ט—1969, בוצע המיזוג על ידי העברת כל הנכסים וההתחייבויות של חברת הפוספטים בנגב לחברת ערד, ששמה שונה לחברת פוספטים בנגב (1966) בע"מ. תוקף המיזוג נקבע למפרע ל-1.4.1974.

פריקלאס ים המלח בע"מ

חלקה של כי"ל בהון המניות של חברת פריקלאס גדל ב-1974 על ידי רכישת חלקו של אחד המשקיעים מחוץ לארץ. הרכישה בוצעה למעשה על ידי חברת פוספטים בנגב, אשר קנתה את המניות של חברה בחוץ לארץ, שבשמה היו רשומים 16% מהון המניות הנפרע של חברת פריקלאס (4.64 מליון ל"י מתוך 27.86 מליון ל"י הון מניות נפרע בעת המכירה).

ב-1974/75 השקיעו כי"ל וחברת הפוספטים בנגב סכומים נוספים בהון המניות של חברת פריקלאס, לשם הגדלת כושר הייצור, וכן ניתנה לחברה הלוואת בעלים למימון הגירעון. ההשקעות בהון המניות הסתכמו בסך 3.86 מליון ל"י מצד כי"ל ובסך 1.29 מליון ל"י מצד חברת הפוספטים. הואיל ורק אחד משני משקיעי החוץ הנותרים השתתף בהשקעות הנוספות, גדל חלקה של כי"ל בהון הנפרע ב-31.3.1975 ל-51%, ושל חברת הפוספטים ל-17%.

ב-1975 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת בחברת פריקלאס; הביקורת נמצאת בשלבי סיום.

* המוצר של המפעל, המעובד לנחושת מתכתית בחו"ל.

חברות בקונצרן "כימיקלים לישראל בע"מ" (1) – נתונים המציתיים (2) (באלפי ל"י)

שם החברה	פעולות עיקריות	ס"ה נכסים 31.3.1975	הכנסות (3) בשנת 1974/75	רווח (הפסד) (4) בשנת 1974/75	מספר העובדים (ספטמבר 1975)
מפעלי ים המלח בע"מ	הפקת אשלג מים המלח	710,237	476,044	91,143	930
חברת חרסית וחול זך בנגב בע"מ	כרייה והשבחה של חרסית וחול זך	13,723	10,596	2,139	47
כימיקלים ופוספטים בע"מ	ייצור דשנים וכימיקלים בסיסיים	199,469	249,797	18,424	965
מכרות נחושת תמנע בע"מ	כריית עפרות נחושת והעשרתן	187,683	84,664	(56,927)	704
מפעלי תובלה בע"מ	הובלת מחצבים והובלות לגמל אילת	38,197	28,501	1,751	221
פרסון חומרים כימיים בע"מ	פיתוח ושיווק מוצרי לוואי כימיים	489	455	(170)	4
תמ"י (אימל) מכון למחקר ולפיתוח	מעבדות מחקר	(5)26,503	(5)2,897	(5)(2,401)	(5)164
חברת פוספטים בנגב (1966) בע"מ	כרייה ועיבוד של פוספטים וייצור חומצה זרחתית	433,607	324,440	104,479	1,162
פריקלאס ים המלח בע"מ	ייצור תחמוצת מגנזיום	103,340	25,258	(14,737)	141
חברת ברום ים המלח בע"מ	ייצור ברום	93,971	77,194	22,796	125
כבלי ציון מפעלים מאוחדים בע"מ	ייצור כבלי כוח וטלקומוניקציה	42,894	64,255	827	234

(1) חברות בבעלות ישירה של כ"ל וחברות בת עיקריות שלהן.

(2) נתונים כספיים על פי הדוחות הכספיים השנתיים של החברות; מספר העובדים לפי נתוני כ"ל.

(3) הכנסות תפעוליות.

(4) לאחר מס, לא כולל רווחים של חברות בת.

(5) נתון המאזן מתחילת ל-31.3.1974, נתוני ההכנסות וההפסד לשנת 1973/74 ומספר העובדים ל-31.3.1975.